

דברי תורה וחינוך

את סילת פלפול

פנחס | נעמה כהן

מנהלת כפר הנוער איילת השחר

בס"ד

כשאנו מתבוננים בספר במדבר אנו מוצאים שניתן לחלק את הספר כולו לשניים, החלק האחד מפרשת במדבר עד פרשת קרח, החלק השני מפרשת בלק עד לסוף הספר, כשפרשת חקת הינה פרשת המעבר בין שני החלקים.

החלק הראשון עוסק בדור יוצאי מצרים, מקבלי התורה, שניתן לאפיין אותו כדור פאסיבי- דור שנפעל כולו מהרצון האלוקי, הקב"ה מוציא אותם ממצרים באותות ובמופתים, ללא זכויות וללא מעשים מצידם, הקב"ה מרומם אותם עד שזוכים לקבל תורה, ועם הנהגת משה רבינו שהינו כפני חמה.

אנו מוצאים ריבוי של חטאים בדור זה, שכולם נעשים בשנתיים הראשונות בלבד בהיותו במדבר. ניתן להסביר זאת בכך שהדור היה צריך להתרגל לעובדה שתפקידו הוא לקבל בלבד, לעשות את רצונם- רצונו, ואכן כל החטאים שאנו מוצאים הינם הבעת רצון או מרמור כנגד הרצון האלוקי.

בפרשת חקת חל המפנה. הביטוי הראשון והגלוי לכך הוא שפרשת חקת עוסקת כבר בשנה הארבעים להיותם במדבר, הדור הינו דור נוחלי הארץ ומנהיגי הדור מסתלקים (מות מרים ואהרון) או מתבשרים על הפסקת הנהגתם (משה). ומימלא נדרשת מהדור הנהגה אקטיבית יותר, כשלעם יש זכות להביע את דעתו. המיקוד עובר ממשה רבינו לעם ישראל שהופך להיות שותף פעיל עם אל בהבאת גאולתו שהיא גאולת העולם.

בפרשתנו, כחלק מאותו המהלך, מתמנה יהושע להנהיג את ישראל שהתכונה הבסיסית שמבקש משה מהקב"ה, לגבי המנהיג, היא "יפקד ה' אלוקי הרוחות לכל בשר, איש על העדה אשר ייצא לפניו ואשר יבוא לפניהם...". ומבאר רש"י "אלוקי הרוחות למה נאמר? אמר לפניו רבש"ע גלוי וידוע לפניך דעתו של כל אחד ואחד ואינם דומים זה לזה, מנה עליהם מנהיג שיהא סובל כל אחד ואחד לפי דעתו". כלומר, המנהיג החדש נדרש לתת מקום וביטוי לכל אחד ואחד, לכל דעה ודעה ולכל שבט ושבט. ואכן כשהקב"ה אומר למשה שיהושע הוא המנהיג הנבחר, התכונה שמציין הקב"ה אצל יהושע היא "ויאמר ה' אל משה קח את יהושע בן נון איש אשר רוח בו", ומבאר רש"י "כאשר שאלת, שיוכל להלך כנגד רוחו של כל אחד ואחד".

על פי הניתוח הזה ניתן להבין מדוע היה כעס אלוקי בפעם הראשונה שבני ישראל ביקשו מים ואילו בפרשת חקת אין על כך שום חרון אף. וכן ניתן להבין את טעותו של משה רבינו בכעסו על בקשת המים, טעות שאיננה חטא במובן הפשוט אלא המשך ההנהגה המתאימה דור המדבר כשלפניו עומד דור אחר, דור נוחלי הארץ.

הבדל זה ניכר גם בצורת המלחמה שנלחמים ישראל. במלחמת עמלק המלחמה כולה אלוקית ותלויה במשה רבינו, שכאשר משה מרים את ידיו- ישראל נוצחים, וכאשר מוריד את ידיו- ישראל מנוצחים. ואילו במלחמות שמופיעות מפרשת חקת ואילך עם ישראל נלחמים מלחמה קונבנציונאלית.

הבדל נוסף הוא בשירה. כאשר עם ישראל ניתקל בנס בדור יוצאי מצרים אז "אז ישיר משה ובני ישראל..", דהיינו הדגש הוא על משה. ואילו בפרשת חקת הדרש הוא "אז ישיר ישראל את השירה הזאת" ומשה כלל לא מוזכר.

על פי הבנה זו ניתן להבין את הנושאים בפרשתנו. הנושא הראשון הוא קנאותו של פנחס, שקם "מתוך העדה", שזהו ביטוי נוסף לאקטיביות של עם ישראל בדור זה. לאחר מכן אנו נפגשים עם פרשת בנות צלפחד המבקשות ודורשות נחלה בארץ ישראל, וכפי שמנסח זאת רש"י באופן נפלא, "כן בנות צלפחד דוברות- יפה תבעו, אשרי אדם שהקב"ה מודה לדבריו". לאחר מכן מתמנה יהושע ומשה רבינו עולה להשקיף אל הארץ, כיוון שלא יזכה להיכנס לתוכה, ולבסוף עוסקת הפרשה בעניין הקורבנות, כלומר, בעבודת ישראל ובזכותם להשפיע על העולם את השפע האלוקי.

למדנו מכאן שני דברים יסודיים:

דור הנכנסים לארץ הוא דור הנדרש לפעילות ואקטיביות. והדברים אמורים, כמובן, גם לדורנו.

חשוב מאוד שאדם יתאים את הנהגותיו והדרכותיו לדור בו הוא נמצא, שהרי אם לא כן עלול האדם למצוא את עצמו תועה ומתעה. וכדבריו החריפים והידועים של הרב קוק זצ"ל, שמי שלא מבין שאנו בדור של גאולה, לא שייך שידריך את הדור אפילו לא בענייני תשובתו האישית של האדם.

יהי רצון שנזכה לראות בעין פקוחה ובדיוק את תפקיד הדור ואת תפקידנו בתוכו, ומתוך כך נזכה להנהיג את עם ישראל למלא את תפקידו באופן השלם והטוב ביותר.